

הלכות שבת סימן שכב שבג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יח]

ואפשר דחייב לדידה שנים⁽²⁵⁾.

(29) ובטעם האיסור כתב בספר החיים שם, שיש לחוש שמא יבואו לקרוא בשטרי הדיוטות, או שמא יכתבו בשבת את שמו של אחד ממשתתפי הגורל ששכחו לכותבו מבעוד יום. והוסיף, שאף על פי שישנם המקילים לענין שמש בית הכנסת שרשאי הוא לקרוא מתוך הכתב בשבת [כמובא במשנ"ב לעיל (סי' שז ס"ק מז)], מ"מ כאן שיש בזה אף משום איסור גורל בשבת, אין להתיר לעשות כן אף לשמש. אמנם, לנבי לקיחת מאכלים ממוכר בשבת, כתב במשנ"ב לקמן (סי' שכג ס"ק ב) שמותר להניח סימן על נייר שכתוב עליו את שם הלוקח, ולא אסר לעשות כן משום חשש קריאת שטרי הדיוטות. ולצורך מצות צדקה, כתב שם שיתכן שמותר אף להניח פתק שרשום עליו את הסכום שצריך הוא ליתן, אם אי אפשר להניח דבר אחר.

[משנ"ב ס"ק כח]

וקיום טוב מן מע מקנן אברהם דשרי באפן זה⁽³⁰⁾.

(30) ואם אין מצוה בדבר, כגון להטיל גורל ביום טוב על חלקי בשר בהמה, כתב לקמן (סי' תק ס"ק ד) שאסור. והוסיף, שאפילו גורל הנעשה על ידי הנחת הסבין בין שני החלקים, ובחור הקונה אם רוצה את החלק המונח לצד גב הסבין, או את הצד השני, נחשב כגורל, ואסור לעשותו ביום טוב.

סימן שכג

דיני השאלה וקנין צרכי שבת והדחת הפלים

ותקונן וטבילתן בשבת

[משנ"ב ס"ק א]

דמקח וממכר אסור בשבת יום טוב⁽¹⁾ וכו', וכן מדידה שאינה של מצוה גמול אסור⁽²⁾.

(1) וטעם איסור מקח וממכר, כתב לעיל (סי' שז ס"ק לג) שגורל חכמים שמא יכתוב, ועוד כתב לעיל (סי' שכב ס"ק יח) בשם החי אדם, שבמקח וממכר יכול לפעמים לבוא לידי חיוב חטאת משום מלאכת מחתך, כגון שמוכר סחורה ומחתך ממנה לפי המידה הנצרכת לו, ולענין מכירת חמץ, כגון ערב פסח שחל בשבת ושכח למכור את החמץ מערב שבת, כתב לקמן (סי' תמד ס"ק ב) שאם ירא לתת את החמץ לנכרי במתנה שמא לאחר הפסח לא יחזירו לו, יש מהאחרונים שמתירים למכור לנכרי את החמץ בשבת, ואינו נחשב במקח וממכר בשבת, שהרי אינו עושה אלא להינצל מאיסור חמץ, והביא שכמה אחרונים חולקים, ולדעתם מכירת חמץ אסורה בשבת בכל אופן, גם אם אינו לוקח ממנו מעות כלל, אלא רק קיצץ עמו סכום המקח או מוכר לו כשער שבשוק בלי קציצת סכום המקח.

(2) אבל מדידה של מצוה, כתב השו"ע לעיל (סי' שז ס"ז) שמותרת, ואף שלא דותר איסור שבות אפילו במקום מצוה, ביאר המשנ"ב שם (ס"ק לד) שמדידה אינה איסור חמור כל כך, ואינה אסורה אלא משום שהיא כעובדא דחול, ולכן במקום מצוה הותרה.

ומדידה לצורך חולה, כתב השו"ע לעיל (שם) שנחשבת כמדידה של מצוה ומותרת, ולגבי מדידת מאכל לתינוק וכן לגבי מדידת חום לחולה, ראה מה שכתבנו במשנ"ב שם (ס"ק לד).

(25) והואיל חייב מלאכת תיקון כלי הוא אף אם לא תיקן אלא כל שהוא, כמבואר ברמב"ם (פ"י מהל' שבת הל' טז), כתב המנחת חינוך (מצוה לב מוסר השבת אות לג ס"ק ב) שקטיונה כל שהיא חשובה, וחייב בה אף על מלאכת מחתך בכל שהוא, משום 'אחשביה'.

ולדעת החזו"א (תשובות ובתבים סי' עה), פעולה האסורה משום מלאכה מסוימת, אין חייבים עליה גם משום מלאכה נוספת, וכתב, שמתעם זה אין האורג והתופר אסורים אף משום בונה, ונראה מה שכתב המאירי (שבת קד, ב), שהעושה מלאכה לצורך גמר עשיית הכלי, כגון כתיבה ותפירה, אינו חייב עליה אף משום מכה בפטיש.

[משנ"ב ס"ק כב]

ולת"י אסור אף בחל"ט⁽²⁶⁾ וכו', דקובצא דמי למקח וממכר⁽²⁷⁾.

(26) והגלות המתבצעת על ידי איסוף כסף מאנשים רבים על מנת שיוכה אחד מהם בכל הבטח, כתב בספר ערך שי (חור"ם סי' קעג סי"ב) שהואיל ונהגו כל העולם בהגלות אלו, נחשב הדבר כקנין סיטומתא, ואין בזה משום חשש גזל [וכן מבואר בשו"ת חת"ס חור"ם סי' סו אות ב, שמנהג העולם נחשב כסיטומתא ומועיל לבטל דין אסמכתא]. ובשו"ת בית שלמה (חור"ם סי' כא) כתב שאין בהגלות אלו משום סרך גזל, מפני שלדעת פוסקים רבים משחק בקוביא אינו נחשב כאסמכתא [כמבואר ברמ"א לעיל (סי' רו ס"א)], ואף לדעת החולקים, מ"מ הואיל ומועיל הדבר מצד דינא דמלכותא, יש לתלות שהקנו המשתתפים את כספם לזוכה בלב שלם.

אמנם, בחזו"א (חור"ם ליקוטים סי' טז ס"ק יא) מבואר, שאין דינא דמלכותא מועיל לבטל דין אסמכתא, אכן, במקום שמנהג העולם כפי דין המלכות, כתב בשו"ת מנחת יצחק (חי' סי' קע אות ב), שאין הדבר אסור משום אסמכתא, מפני שנחשב הדבר כסיטומתא, וכדברי החתם סופר הנ"ל.

והגלות המתבצעת באופן שנותנים כמה אנשים סכום מועט על מנת שיוכה אחד מהם בחפץ מסויים, כתב בשו"ת רב פעלים (ח"ב יו"ד סי' ל) שמותרת הן, כמבואר בשו"ת חוות יאיר (סי' סא), וביאר הרב פעלים, שהואיל והזוכה אינו מקבל את הכסף שנתנו, אלא חפץ אחר, אין הוא זוכה בדבר ששייך להם אלא בחפץ ששייך לבעל הגורל, ועל כן אין הוא נחשב כגזל את שאר האנשים המשתתפים בהגלה.

והגלה לצרכי צדקה, כתב בספר פתחי חושן (בדיני קנינים פכ"א הע' לב) שמותרת היא לכולי עלמא, כיון שעיקר מטרת המשתתפים בהגלה אינה לזכות בפרס, אלא לתמוך בצדקה, ואף באופן שעיקר מטרת המשתתפים היא לזכות בפרס, מ"מ עיקר ההגלה היא עבור הצדקה.

(27) וכן לשחק בתם וחסר זוג או פרט כדי להרויח אגוזים וכדו', מבואר ברמ"א לקמן (סי' שלח ס"ה) שאסור בשבת, כיון שהרי זה כמקח וממכר, ומ"מ הוסיף הרמ"א (שם) שאין למחות בנשים וקטנים המושחקים בזה, שמוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מודירין.

[משנ"ב ס"ק כז]

ועין פנור' הקנ"ש⁽²⁸⁾ וכו', וכן פתב פספר תתיים⁽²⁹⁾.

(28) נראה שצריך לומר נור ישראל (קצות השלחן סי' קמו בדיה"ש ס"ק ע).

הלכות שבת סימן שכב שכן באר הגולה

ט הדין והדין
ודלא כרבי י
בגמרא כ
בפרק כג (בן הכרע
שם כרבי חסיד

א ביצה ביט משנה
וקמא
וקדוש לה
שם ב ר' ע' ו' ש' ו' ש'
נראה דברי ר' חסיד
בפרק ר' חסיד
לחם טוב

חלק פלוני שלו, טהורא שיהיו (יט) החלקים שוים ואינו עושה אלא כדי להשוותם שלא להטיל קצאה ביניהם. אכל עם אחרים אסור. (כ) *כיון שמתקפדין (כא) *זה על זה יבואו לידי מדה ומשקל. אבל לתן מנה גדולה כנגד מנה קטנה (כב) ולהטיל גורל עליהם, אפילו בבגדיהם ובחל אסור משום קוביא. יגיש אומרים דעם פניו ובגדיהם מתר להטיל גורל אפילו על מנה גדולה כנגד מנה קטנה, מפני (כג) שאין מקפידים: הגה ואסור (כד) להטיל (ו) וזו גורל (כה) בשבת אפילו על ידי איגודי (מהרי"ל):

שכב דיגי השאלה וקנן ערכי שבת והדחת הכלים ותקונן וטבילתן בשבת, וכו' י' סעיפים:
א (א) *מתר לומר לחברו מלא לי כלי זה, אפילו הוא (ב) מיוחד (ג) למדה. כוהני מלי בשבטל הלוקח מדה של מוכר (ד) ומוליכו לביתו, ואין צריך לומר אם מביא הלוקח מתוך ביתו ואומר לו מלא לי

שערי תשובה

[ו] גורל. עין באה"ט. וצו בשבת ציב ח"ג סימן כד דפתח גס"ק, ביון שהיה ספק דפסקה, וכן משמע בגמרא. אכל להטיל גורל על קדוש של מ"ש ודאי ואסור, ע"ש:

באור הלכה

בד אף דאין דרך גזירה בכך. ולפי זה נראה מברחים לומר מה דתתיר לקטט לכתחלה להרים היא משום דסתמו אינו מקפיד על הפסד וכו'. ואפשר דיש לסלק ולומר דשם מחמת לא שפך קלל בתחתון ביה, אבל זה אינו, כיון דמסתברא דבר שדרכו לספידו ביד שפך שם בתחתון אפילו ביד. ממילא אין להטיל מרבבן בכל גזא, כן נראה לעניות דעתי: * כיון שמתקפדין. עין משנה ברורה מה שכתבתי. והוא ממגן אברהם, וצו שם שכתב עוד דאי דעין בכדי חבירה שמתקפדין זה על זה, אפילו להטיל כלי גורל אסור, דחשיבן שכתבו להזכיר שם מדה ומשקל ומזון, וזה אסור כמו שכתב סימן שכב; וגם צעם השתתפות באנשים בצלו אין בדאי להטילה. דמתוך ששם רגילים לשאל פתח אחר מחברו, ודאי יבואו לשאל גם בשבת ויוסי טוב, ומתוך הקפדתו אלו על אלו יבואו לידי מדה ומשקל; וממילא סתם שאלה ביוסי טוב אחר מחברו, אף באופן סתם בשאר בגדיהם, באלו בני התבונה המקפידים אין נכון בדאי, ויבואו לידי שם מדה ומשקל. וזה דוקא בבני חבורה, אבל סתם שכנים שאינם חברים, אף ששפתא הם גס"ק מקפידים, מכל מקום סתם לשאל אחר מחברו בשבת ויוסי טוב, דמתוך שאין רגילין לשאל זה מזה פתח, לא יורו שכתבו לידי אסור. וזה תכן דברי סמגן אברהם כה שחזיא מתוספות. ונראה דאף להטיל כלי גורל לא אסור בשכנים, מתוך שאין דבר זה מצוי אצלם סתם לא חששו רבנן שכתבו לידי אסור, כן משמע מפיסת המגן אברהם, עין שם: * זה על זה. כהנא איתא דמפיס אדם עם אורחיו וכן האורחים מפיסין זה עם זה מי שישל חלקו תחלה, אבל לא שישל חלקו ויחלק חבירו, ויטעם, כיון דאין שום נפקא מנה במזון, רק מי שישל תחלה, הוא רק כמי שפסיל מי שיעלה לקדוש דהקל סמגן אברהם. אף קשה למה מסיים התוספתא אכל לא שישל חלקו ויחלק חבירו, הנה לא להשמינו יומי רבותא, ואפילו להשוות החלקים גם כן אסורים האורחים להשיב גורלות? ויש לומר דנה אינו מצוי, משום דהבטלה ביה משנה החלקים לפנייהם:

הספר פתח, אכל להטיל גורל על ידי פתקאות שנתקבו מערב שבת שם כל אחד עליו ומטילין בקלפי ומוציאין פתקא מי שיעלה לספרתיה, אסור, וכן כתב בספר החיים: (כה) בשבת. עין במגן אברהם, (כג) ואפילו אם הוא דבר מצוה ולא הרי מצוי למעבד מאחזקו, גס"ק אסור בשבת, (כד) ויוסי טוב משמע ממגן אברהם דש"ר בא"ן (כו). וצו בשער הציור:

א (א) מתר וכו'. הינו, אף דמתקח וממקד אסור בשבת ויוסי טוב, ואחד (ב) המוכר בפה או פמסיה ומשיכה וכן מידה שאינה של מצוה גס"ק אסור, וכנ"ל בסימן שו, אפילו הכי מתר לומר בלשון מכירה 'מכר לי' ואינו מוכר שם מדה, רק 'כלי זה' סתם: (ב) מיוחד למדה. פרוש, שרגיל למדד ולמכר בו: (ג) ומוליכו לביתו. שאין זה דרך מקח וממכר, (ד) וגם לא מתוך

שער הציור

(ח) מגן אברהם: (ח) כן משמע מפיסת המגן אברהם ומתוספת שבת, וצו מה שכתבנו עוד בבאור הלכה: (יט) חשין משפט סימן שצ, ע"ש: (כ) שם לדיעה הנכונה, ואפילו לדיעה הטור שם אין נכון מצד אחר, ע"ש: (כא) רב"ם בפ"ק כג: (כב) לא ידעתי מנא לה להקל בשהתפסה הוא להשוות החלקים: ואולי מצד הסבא, דכיון שהם אחים אף שפסיסם מכל מקום אמרין שאין מקפידים: (כג) וחבאי סמגן אברהם ראה לזה משה דמדיק המשנה יסילין חלשים על הקדשים ביוסי טוב, ואי ניקא משום דבשבת לא היה כי אם בשר עולה, הלא היה בו לחם סתם. ולעניות דעתי אין ראיה בל"ק, משום דלחם סתם לא היה מגיע לכל אחד כי אם דבר מועט מאוד, לכל אחד כזית או כפול, לא הטילו עליהם טורל; וגם אפשר דוקא דנקט המשנה ביוסי טוב משום סיפא דאכל לא על המנות, לאשקיעין ביוסי טוב נמי אסור: (כד) עין שם בדבריו דבא"ן זה גם לרש"י ספר, והינו ממה שהמירו להטיל חלשים על הקדשים שששטו ביוסי טוב, וגם זה לא אבין, דלקמא רק על אכילת בשר קדשים שהיא מצוה עשה גמרה דהיירי אבל לא לשאר דברי מצוה, וסדע, דקא רישא דמשנה אמה בסתם מפיס אדם על המנות עם בניו ובגדיהם ולא עם אחרים, והינו מנות דשבת שהיא גס"ק דבר מצוה לאכלם, וכליל מנה נמי יוסי טוב דמתקח במתא, ואפילו הכי אסור, וצ"ל בפרק דקדשים שאני, וצריך עיין, וצ"ל בל"ק שם בשבת ודאי אין להקל בזה ובדיעה המגן אברהם, ואף שהשגנו לעיל על ראיתו, מכל מקום דינו אמת: (ה) רב"ם: (ז) אלהי רב"ם שלטי גבורים: (א) גמרא:

הלכות שבת סימן שג

באר הגולה 306

כלי זה, (ד) *אכל למדוד בכלי המיוחד למדה ולשפף לתוך בליו של לוקח אסור: הגה (ה) ויש מקלין לומר דכל שאינו מכון למדה לגמרי, (ו) *שם מעט או מוסיף מעט, שרי (הג"א וכו' כ"ד פרק אין עדין), וכן המנהג פשוט למדוד בכלי המיוחד למדה ולשפף בליו של לוקח, ועוד (ז) יתבאר לה בסמוך טעם המקלין. דין הנאות שבת דינו כמו ביום טוב, וצ"ע לקמן סימן תקכה תלעיל סימן שז סעיף יא: ב (ח) יתבאר לומר לחברו מלא לי כלי זה ולמחר נמדה אותו (ט) (אכל לא יאמר תן לי (י) מדה פלונית) (טו): ג יתבאר לומר לחברו תן לי ביצים ואגוזים (יא) במגן: ד *מתר (יב) לומר *להנני תן לי ארבע ביצים ותמשה רמונים, ויכלבד שלא יזכיר לו (יג) שם דמים (יד) ולא סכום מדה (טז) ולא סכום מגן, לומר הרי שיש לי כנדי משיש אגוזים, תן לי תמשים אחרים ויתרי ויש לי כנדי מדה: הגה (טז) *וכן (ג) בסכום דמים אינו אסור אלא בכהאי גוונא שאומר תן לי כסף וכך דמים ויהיה לי כנדי כף וכך, אבל בלאו הכי שרי. (זי) וכן בסכום מדה, דוקא בכהאי גוונא אסור (יח) אבל בלאו הכי

באר היטב

(ג) *שם מעט, ואין בו משום גזל, שידוע לבצעו שכלל גיללים בכף ביט, ולכן נהגו להטיל טבעת במדה, מרובי, י"ש, ד"מ, וזה

באר הגולה

* אכל למדוד בכלי כור, ומנחת שקורין ליוצא המאכל למדה⁽⁹⁾ ומחזיק קורא⁽¹⁰⁾, מר לומר 'מלא לי כלי זה' ושופף לקלי של לוקח⁽¹¹⁾ [פמ"ג]: * מתר לומר וכו', כדי להבין היטב דברי המחבר ותק"א אקדים בלאו הנדמה קצרה, והוא: כי יש ג' דברים ונס ששה, הנו דמים וכו' ומגן, ששם סכים דמים וסכום מדה וסכום מגן, והנה במגן כבד נפסק הרין בפשיטות דמגן מתר, כגון לומר תן לי אגוזים במגן, אבל לעשות עמו חשבון הכולל כזה, כגון פשה אגוזים יש לי כנדי מקבר, תמשים, תן לי עוד תמשים ויהיה פסוד מאד, זהו סכום מגן ואסור, דמי למקח וממכר, ובמדה גמרי, סכום מדה, וסכום דמים, דהנה שיאמר 'פשה דמים' וכן פהאי גוונא במדה: 'פשה מדה' אי תב לה מקבר, כד נבד, תן לי עוד מדה פלונית ואחזיב לה כסף חלל כף וכך, זהו אסור לכלי עלמא, דמי למקח וממכר, אף בסקה או בדיקים ופסא, דהנה שיאמר 'תן לי אגוזים בפשיטות' אחר או בשני פשוטים, דעת המחבר ואסור, וזה מוכר בנמא דאסור לקס דמים וכן אסור להזכיר שם מדה, ונמ"א הביא בהג"ה דעת הגה"ה אשרי דסקינא לה דמאס דמים כהאי גוונא, דאמרינן דלסימנא בעלמא הנפיר 'בפשיטות' להודיעו בפה אגוזים הוא צריך, ואינו אלא כאומר לו מגן אגוזים, ונמא שלא הזכיר כאן לשון מכירה דמים אלא נחיצה בעלמא פשה יתן: ופה שהנפיר בנמא דאסור לקס דמים, הנה בדבר שאין מקחו ידוע, שאין להזכיר המדה בפשיטות דמים, שאין לא נכלל לומר שמה שהזכיר לו דמים הוא רק להודיע לו בפה צריך ולא לקס לו דמים בעד המסקה, שהרי אינו יודע בפה יתן לו בעד שעור זה דמים, וכתב הרמ"א בדרב"י משה, דלדעת הגה"ה אשרי"י היה נכיל לומר אף במדה כהאי גוונא, ולא אסור להזכיר לו שם מדה אלא בדבר שאין מקחו ידוע, דהנה שאומר 'תן לי מדה אגוזים' או דבר אחר שאין גיללים לפדור, דהוא לא נכלל לומר שמה שהנפיר רק להודיע לו פשה צריך, שאינו יודע כמה מקח המדה ואינו יודע אם יתן צריך יותר או לא, ועל כרחי מה שהזכיר לו המדה הנה שהזכיר דוקא, אבל בלאו ושרי וכו' צ"ע בזה שגיללים לפדור, כוננו רק להודיעו כמה הוא צריך ולא שימדדו דוקא, וצ"ע לן שרי, וצ"ע זה כתב כאן בהג"ה צ"ע בסכום מדה וכו': * להנני תן לי וכו', הנה הך דסעיף ג, ואפשר להרחיק נקט הנה, אף דכוננו בזהאי למכירה אפילו הכי שרי מינו שלא הזכיר כפדור, וכן משמע בלבוש, והבטנא איתא 'להנני תרגיל אצלו, והנני נש"י דמשום שהוא תרגיל אצלו כמאמרו בלא פסיקת דמים: * וכן בסכום דמים וכו', הלשון אינו מדיק פלג, והכונה, דמה שכתב בדברי

זה הוא דרך מקח וממכר, אבל מגן בעלמא, כר מבאר מקדש דשרי: (טז) וכן בסכום דמים וכו', (י) הוא פליג על המחבר דסקינא לה דסתם שם דמים אסור למדור, והוא סביב לה, דכמ' במגן דוקא סכום מגן אסור ומגן בעלמא שרי למדור, פן הדין לענין דמים: וזהו לה למימר ויש אומרים, אלא שכן דרכ' לפעמים: (זי) וכן בסכום מדה וכו', רוצה לומר, דוקא סכום מדה, שעושה עמו חשבון הכולל גם ממדוחיו שנתחייב לו מקבר, (יא) אבל שם מדה בעלמא סביב לה להג"ה דמתר למדור, דהא שהזכיר מדה הוא רק להסימנא בעלמא להודיע לו כמה הוא צריך ולא שימדדו דוקא, והא דאסר בנמא להזכיר שם מדה, הנה בדבר שאין העולם גיללים למדוד אותו במדה, שאין אומר דלסימנא בעלמא נקטה, ותמכר לה לעיל דלא חלק בזה, סביב לה דבכל גוונא אסור גם בזה: (יח) אבל בלאו הכי

שער הציון

(ד) כוננו, אבל מה שהמנהג שחלוקת מוכר שם מדה אין די בהתרה זה, ולזה סים הרמ"א 'ובסמוך יתבאר טעם המקלין', הנה אף מה שמקלין להזכיר שם מדה: (ה) הג"ה: (ו) לבוש: (ז) *מגן אגוזים: (ח) *מגן אגוזים: (ט) וכן מוכר כפי, דהא במחבר אסור אפילו בדיקים בלא סכום, וכלי' שכן לענין מדה, דהא כל הילה של רמ"א, דלמד לענין מדה מדמים, וענ' בס"י שסובר דמדה חמיר מדמים, וכיון שהמחבר אסר בשם דמים, כל שכן בשם מדה: (י) *מגן אגוזים ותוספת שבת: (יא) *מגן אגוזים ואלה רבה, ולא בעלת שבת:

תרגום: 1 מדה נפת, 2 שם מטבע פסגים (עין סימן שלר במשנה ברורה סעיף קטן פ' מה ערכו).

הלכות שבת סימן שכג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ז]

מפני שזהו דרך מקח וממכר של הל"א.

מעות, כתב לקמן (סי' תקיז ס"ק ה) שמותר ליתן לו משכון על זה
[ובן לצורך מצוה או לצורך שבת, כתב לעיל (סי' שו ס"ק ג)
שמותר ליתן משכון לחבירו].

אמנם לענין מסירת מאכל לנכרי בשבת או יום טוב אפילו
כשאינו פוסק לו דמים, כתב לקמן (סי' תק ס"ק ז) בשם הלבוש
שהיא אסורה, מפני שלא הותר מקח וממכר אלא בשישראל הוא
הקונה ומשום שמחת יו"ט. [ובמקרה שיש לישראל הפסד, כגון
ששחט בהמה ביו"ט ונמצאת טריפה, כתב השו"ע לקמן (סי' תצו
סי') שמותר למוכרה לנכרי].

7) שם התבאר שאסור לקחת מנכרי דבר שיש במינו במחובר או
שיש במינו מחוסר צידה, אלא אם כן ניכר בו שלא נלקט או
ניצוד היום, וכן לא יקח ממנו ביצים, שמא נולדו היום. אבל
דבר שאין בו משום מחובר ולא משום צידה ולא משום נולד,
מותר לקחתו מנכרי, אפילו אם הובא באותו היום מחוץ
לתחום.

[משנ"ב ס"ק יג]

שעושה עמו חשבון הכולל גם מזה שנתחייב לו מכר, פשיטא
דאסור⁶.

8) ואף שבמקום מצוה גם לדעת השו"ע מותר להזכיר דמי מקח
(ובמבואר בשו"ע לעיל סי' שו ס"ג), כגון השולח שליח לקנות
תבריכים למת, שמותר לו לומר לשליח אם לא מצאת במנה קח
במאתים, מ"מ אסור להזכיר סכום מקח, כגון אם כבר קנה
ממוכר זה תבריכים בשמונה, כתב השו"ע שם שאסור לומר לו
שיתן עוד תבריכים בשנים ובסך הכל יהיה חייב לו עשרה, וביאר
המשנ"ב שם (סי' יג) שצירוף זה שמחשב לו אינו צורך המצוה.

[ביה"ל ד"ה אבל]

המקור למנהג⁹ ומקור קדמון¹⁰. מפר לומר 'מלא לי כלי זה' ושו"פ לקלי של
לוקח¹¹.

9) ולענין פתיחת ברו המים בשבת, ביאר הגר"ש איערבך (שולחן
שלמה ס"ק א) שאף שעל ידי כך שעון המים [מכני] מודד את
כמות המים העוברת בו [ושעון זה הרי מיוחד למדידה] מ"מ כיון
שהמדידה נעשית מאליה אין בזה איסור.

10) וביאר הפמ"ג (משב"ז ס"ק א), שמאחר שאי אפשר לקחת את
המינקת לבית הלוקח, ניכר שמשמש בה רק להעברת המשקה
ולא נראה כמזכיר בפירוש את סכום המדידה.

[משנ"ב ס"ק ו]

שם מעט וכו'.

4) אבל במשקל, אף שאינו מדקדק אלא פוחת מעט או מוסיף,
כתב לקמן (סי' תק ס"ק ח) שאסור. וביאר המג"א שם (סי' ד),
שכשממנע או מוסיף על המידה אינו נראה כמודד אלא כשופך
לכלי, מזה שאין כן במשקל שהוא נראה כמודד אף אם פוחת או
מוסיף על המשקל.

[משנ"ב ס"ק ח]

ואילי משום שהיא לצורך שבת התיירו⁵.

5) ואם אין צורך מיוחד לומר למוכר שלמחרת ימודד את המאכל,
ביאר הגר"ש איערבך (שש"כ פכ"ט הע' נג) שלדברי המשנ"ב
כאן צריך להימנע מכך, אך צידד להתיר את הדבר (שם) שמאחר
שמדידה של מצוה מותרת [משום שכל איסור מדידה הוא רק
מטעם שהוא כעובדין דחול¹²], אם כן יש לומר שמדידה לא
נחשבת כלל כדבר שאסור לעשותו בשבת, ולכן מותר לומר
שימדדנו למחרת אף כשאין כל כך צורך במדידה זו [והתהלה
לדוד (ס"ק ו) כתב, שיתכן שבכל דבר האסור משום עובדין דחול
אין איסור לומר שיעשנו למחרת].

[משנ"ב ס"ק יב]

אבל איננו יודין אסור לקח מקנה ביצים⁶ וכו', שפא נלקטו היום מן
המקור [לקמן סימן תקיז ס"א].

6) וכשקונה מאכל מנכרי, והנכרי אינו מסכים למכור בלי נתינת

